

SYTUACJA LUDNOŚCI POLSKIEJ POD OKUPACJĄ NIEMIECKĄ I RADZIECKĄ PODCZAS II WOJNY ŚWIATOWEJ

I. TERYTORIUM ZAJĘTE PRZEZ W RZESZE

1. Tereny bezpośrednio wcielone do Rzeszy

a) **cele okupacji** — biologiczne wyniszczenie ludności polskiej i germanizacja tych terenów w ciągu 10 lat.

b) metody:

- wysiedlanie ludności polskiej, w szczególności z Wielkopolski, Po morza i Łódzkiego w latach 1939 — 1941 wysiedlono ok. 700 tys. osób,
- kolonizacja zajętych obszarów — osiedlanie osadników niemieckich, którzy przejmowali majątki po wywłaszczonych Polakach — w latach 1939—1941 osiedlono ok. 200 tys. osób.
- niemczenie nie wywiezionej ludności poprzez podpisywanie Niemieckiej Listy Narodowej (Deutsche Volksliste). Szczególny nacisk wywierano na ludność Śląska i Pomorza (górali, Mazurów, Kaszubów),
- likwidacja szkolnictwa polskiego, instytucji naukowych i kulturalno-oświatowych,
- wywiezienie bądź zniszczenie zbiorów muzealnych,
- polityka masowych egzekucji, które dotknęły przede wszystkim wybitnych reprezentantów społeczeństwa polskiego — naukowców, przedstawicieli administracji, ludzi kultury, oficerów,
- wywózki do obozów koncentracyjnych Dachau, Buchenwald, Sachsenhausen, Mauthausen,
- wywózki części ludności na roboty do Niemiec,
- konfiskata majątku publicznego (1940) i części majątku prywatnego,
- wymiana pieniędzy — wprowadzenie marki niemieckiej. Polak mógł wymienić 500 złotych w stosunku 1 marka: 2 złote; przed wojną za 1 złotego można było kupić 2 marki – była to waluta słabsza.
- likwidacja prasy polskiej,
- germanizacja nazw miejscowości: np. Bydgoszcz — Bromberg, Poznań — Posen.

2. Tereny okupowane przez III Rzeszę — Generalne Gubernatorstwo

a) **cele okupacji** — całkowite wykorzystanie surowców naturalnych, wyzyskanie taniej siły roboczej — Polacy mieli zostać wykorzystani a następnie wyeliminowani.

b) metody:

- likwidacja organizacji politycznych,
- pozostawienie szkolnictwa podstawowego i zawodowego o okrojonym programie przy jednoczesnej likwidacji szkolnictwa średniego i wyższego.
- utrzymanie języka polskiego i niektórych instytucji: PCK, PKO, Granatowej Policji, Rady Głównej Opiekuńczej (organizacja charytatywna).
- likwidacja instytucji naukowych i kulturalno-oświatowych: kin, muzeów, teatrów, bibliotek; udostępnienie kin o specjalnym pro gramie, grabież dzieł sztuki.
- eksterminacja wybitnych przedstawicieli polskiej inteligencji; aresztowanie 183 profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego,
- eksterminacja przedstawicieli polskiego życia kulturalnego i politycznego np.: Akcja AB — wymordowanie ponad 100 osób w tym Janusza Kusocińskiego, Macieja Rataja, Mieczysława Niedziałkowskiego (1940),
- likwidacja polskiej prasy z wyjątkiem wydawnictw okupacyjnych.
- wywózki na roboty do Niemiec,
- narzucenie wysokich kontyngentów rolnikom,
- segregacja rasowa specjalne sklepy, kawiarnie dla Niemców, reglamentacja żywności, demontaż maszyn i urządzeń przemysłowych, utrzymanie drobnych przedsiębiorstw,
- łapanie, aresztowanie i tortury wobec osób podejrzanych o działalność konspiracyjną bądź posiadanie radia,
- wprowadzenie godziny policyjnej,
- tworzenie obozów koncentracyjnych w Oświęcimiu, Stutthofie, Treblince,

- konfiskata majątku publicznego i części prywatnego, wymiana pieniądza — wprowadzenie marki niemieckiej i nowego złotego — tzw. młynarki,
- eksterminacja ludności żydowskiej:
 - pozbawienie ludności żydowskiej majątku (1940).
 - zamknięcie Żydów w gettach (powstały we wszystkich większych miastach),
 - skazanie Żydów na śmierć głodową,
 - wywóz do obozów zagłady w Auschwitz-Birkenau, w Majdanku i innych

II. TERYTORIUM OKUPOWANE PRZEZ ZSRR

1. Cele okupacji radzieckiej — całkowita rusyfikacja tych terenów, zagarnięcie polskich dóbr materialnych i wprowadzenie radzieckiego systemu politycznego. Eksterminacja i wynarodowienie ludności pochodzenia polskiego. Wychowanie pozostałej ludności w duchu marksistowsko — leninowskim.

2. Metody:

- aresztowania żołnierzy i oficerów, polskiej inteligencji (przedstawiciele administracji państwowej, terytorialnej, nauczycieli, lekarzy itp.), przemysłowców, właściciele ziemskich.
- deportacje ludności do Kazachstanu (Azja Środkowa), do północnej części ZSRR. na Syberię. Objęły one aresztowanych wraz z rodzinami: luty 1940 — ok. 220 tys. osób, kwiecień 1940 ok. 320 tys. osób, czerwiec — lipiec 1940 — ok. 240 tys. osób,
- konfiskata majątków ziemskich,
- nacjonalizacja przemysłu, transportu, banków — wprowadzenie radzieckiego systemu gospodarczego,
- w rękach radzieckich znalazło się ok. 230 tys. jeńców polskich, których umieszczono w obozach, więzieniach i łagrach. M.in. około 15,7 tys. oficerów, policjantów, żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza umieszczono w obozach w Starobielsku, Kozielsku i Ostaszkowie. Jeńcy polscy zostali wywiezieni z tych obozów między kwietniem, a majem 1940 r. i zlikwidowani. Do dnia dzisiejszego udało się odnaleźć 4253 ciała w lesie katyńskim (jeńcy obozu w Kozielsku). Groby pozostałych oficerów zlokalizowano w okolicach Charkowa (jeńcy ze Starobielska) i w Miednoje koło Tweru (jeńcy z Ostaszkowa),
- represje wobec Kościoła katolickiego — zamykanie świątyń, konfiskata majątku. prześladowania księży katolickich, zakazano nauki religii.
- wcielenie mężczyzn do Armii Czerwonej (obywatelstwo radzieckie),
- wymieniono walutę — wprowadzono rubel na miejsce złotego w stosunku 1:1 lecz zablokowano wszystkie konta bankowe. Należy pamiętać, że przed wojną rubel był znacznie słabszy od złotego.
- niszczenie sztuki polskiej i dóbr kultury narodowej.
- grabież dzieł sztuki,
- językiem oficjalnym — język białoruski lub ukraiński,
- wprowadzenie radzieckiego systemu nauczania (rusyfikacja szkół).
- zamknięto polskie wydawnictwa i zlikwidowano polską prasę.
- ZSRR zachował pozory prawa — reprezentacja Polaków w Radzie Najwyższej